

109 [Space determination][1]

Vooraf

Mondriaan heeft meer dan honderd losse notities achtergelaten. De langere notities zijn in dit corpus als zelfstandige titel gepresenteerd¹.

De tekst [*Space determination*][1] beslaat zeven schrijfblokbladen.

Bron

In Mondriaans nalatenschap² bevindt zich archiefmap '49' met als titel 'Space Determination in Painting, Sculpture and Achitecture'³. In deze map '49' zijn opgeborgen: een manuscript ('49a') en een getypte transcriptie van '49a' met handmatige correcties ('49b').

Manuscript '49a' bestaat uit zeven gelinieerde bladen van een schrijfblok⁴, waarvan er zes aan beide zijden zijn beschreven. De vellen zijn linksboven genummerd van 1 t/m 5; de laatste twee vellen zijn niet genummerd. De tekst is met potlood geschreven en op veel plaatsen gecorrigeerd. Mondriaan heeft manuscript '49a' geen titel gegeven en hij heeft het ook niet gedateerd en niet ondertekend. De teksten op de achterzijden van de bladen zijn meestal toevoegingen voor de tekst op de voorzijden. Het manuscript bevat ook een aantal notities, die geen toevoegingen zijn voor de tekst. Deze notities zijn ondergebracht bij 109a [*Notes in manuscript '49a'*].

De getypte transcriptie '49b' bestaat uit zeven bladen. De handgeschreven correcties zijn van Harry Holtzman⁵. Aanvankelijk was boven de tekst getypt 'Untitled', maar Holtzman heeft er een titel bijgeschreven: 'Space Determination in ptg, sc. and arch.' ('Space Determination in painting, sculpture and architecture'). Rechts bovenaan staat nog geschreven 'ca. 1942'.

We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

De transcriptie blijft verder buiten beschouwing, omdat deze niet in opdracht van Mondriaan is vervaardigd, maar vermoedelijk een initiatief van Holtzman is geweest⁶.

Basistekst en leestekst

De basis voor de leestekst is manuscript '49a'.

Titel

Manuscript '49a' heeft geen titel. Om identificatie te vergemakkelijken krijgt manuscript '49a' een fictieve titel die de inhoud zoveel mogelijk dekt. Het kernwoord van de tekst is 'space determination' en vormt de fictieve titel van de tekst. De gepresenteerde tekst krijgt de titel: [*Space determination*].

Mondriaan gebruikt de woordgroep 'space determination' zonder, maar ook met koppelteken. Wij hebben er voor gekozen om in de titel geen gebruik te maken van het koppelteken. (Het koppelteken in het Engels wordt alleen gebruikt om verwarring te voorkomen en/of de leesbaarheid te vergroten.) In de leestekst volgen we Mondriaans koppeltekengebruik.

In dit corpus is nog een tekst met de titel [*Space determination*]⁷. Ter onderscheiding voegen we aan de titel een [1] en een [2] toe.

Datering en ondertekening

Mondriaan heeft manuscript '49a' niet ondertekend en niet gedateerd.

Ook is in correspondentie of anderszins geen enkele datering met betrekking tot de tekst in map '49a' achterhaald.

De teksten, waarvan de datering op geen enkele manier achterhaald kan worden, zijn in dit corpus achter de gedateerde teksten geplaatst.

Onstaan en publicatie

In de brieven van Mondriaan zijn geen opmerkingen gevonden over [*Space determination*][1].

¹ Digital Appendix: Supplements 128 – Overview of all notes in Box 5.

² Holtzman Deposit: Box 2 Folder 49.

³ De titel van de archiefmap '49' is van Harry Holtzman.

⁴ Afmeting: 25,4 x 20,3 cm (10 x 8 inch).

⁵ Harry Holtzman (1912-1987), Amerikaans kunstenaar, Mondriaans erfgenaam.

⁶ Digital Appendix: Supplements 109 - [no title] (typescript 49b).

⁷ Zie tekst 110 [*Space determination*][2].

[*Space determination*][1] is gepubliceerd in *The New Art - The New Life. The Collected Writings of Piet Mondrian* ⁸.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in [*Space determination*][1] besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaanwoorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het ‘Sleutelwoordenregister’ ⁹. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *abstract art, abstraction, determined space, dynamic movement, dynamic rhythm, equilibrium, intuition, mutual relationships, space-determination, space-expression,*

Bijzondere woorden

Ergens in de leestekst gebruikt Mondriaan het begrip ‘bloc-space’. Het begrip legt Mondriaan als volgt uit: ‘Masses of trees, animals or men, forming an undeterminable bloc-space’. Waarschijnlijk verstaat Mondriaan onder ‘bloc-space’: ‘een aaneengeklitte massa’. Een soortgelijke uitdrukking komt voor in 110 [*Space determination*][2]: ‘bloc of space’. In de tekst 032 *L’architecture future néo-plasticienne* gebruikt Mondriaan de Franse term ‘construction-bloc’.

⁸ H. Holtzman and M.S. James (eds.). *The New Art - The New Life. The Collected Writings of Piet Mondrian*. Boston, 1986: 353-355.

⁹ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.